

*** EEN GESLAAGD 2e PINKSTERKAMP IN IERSEKE ***

Nu we dit artikel over het Pinksterkamp, dat ditmaal in Ierseke gehouden werd, schrijven, liggen de heerlijke dagen, die we op de grote hoeve "Zweedijk" hebben doorgebracht, helaas al weer achter ons. De welgevulde bakken van de deelnemers en het gezellige "na-kaarten" van de Haagse Werkgroepers zijn de bewijzen, dat ook dit kamp weer geslaagd mag heten.

Met 26 deelnemers opende de voorzitter Bob Entrop om + 7 uur het kamp, nadat enkele kwartiermakers in de ochtend- en middaguren reeds verschillende zaken geregeld hadden. We mogen hier zeker een woord van dank richten aan de Burgemeester van Ierseke, die wij steeds bereid hebben gevonden, wanneer het om het oplossen van organisatorische "puzzles" ging. De voorzitter wenste alle deelnemers een goed kamp met veel mooi weer en interessante vangsten.

Gedurende de avonduren hield Bob Entrop nog een causerie over het onderwerp "Dieren welke wij rond Ierseke kunnen ontmoeten". Hij ging nader in op het typisch karakter van de dierenwereld in dit grote slikkengebied. Ook werd nog het excursieprogramma voor de volgende dagen bekend gemaakt. Helaas kunnen wij in Vita Marina geen foto's afdrukken, anders zouden zij, die helaas niet aanwezig waren, een indruk kunnen krijgen, hoe de deel tot setzaal en laboratorium annex quarantaineruimte voor de levende dieren was omgetoverd. Van de bagagekisten werden werktafeltjes en boekenkastjes gemaakt, terwijl met allerlei verlengsnoeren op elke gewenste plaats licht werd verschaft.

Dat er nog tot laat in de avond stevig geboomd werd, laat zich sabboren. En toch waren we de volgende morgen alweer bij tijds op, want in de ochtenduren werd een excursie gemaakt naar het Kanaal door Zuidbeveland. Evenals vorig jaar deed de draasbrug weer prima diensten en elke keer als er een schip passeerde, betekende dit een trek met ons kornet van het midden van het kanaal naar de kant. De buit was weer goed. Fuikhorens kruipen nu in ieders bak rond! Het is toch wel erg gelukkig, dat er in ons land tenminste één plaats is waar je gegarandeerd levende fuikhorens kunt bemachtigen. De buit bestond verder uit grote Purpurslakken (*Forma imbricata*), Eierkapsels van fuikhorens, botjes, jonge aaltjes, steurkrabben, grondels, levende wulken, grote kolo-

nies Botryllus schlosseri en heel mooie naaktslakken : de wrattige sterslak (Acanthodoris pilosa). In de voorraadsbakken op de deelingen deze slakken over tot het afzetten van hun sierlijke eierkapsels.

Na de maaltijd zwierven wij 's middags uit op de inmiddels drooggevallen geheden rond de oesterputten, terwijl ook naarstig in de oesterputten werd gewerkt. De grote ploeg viel in enkele groepen uiteen, waarvan er één slik zou gaan zeven. Hiervan is niet veel terecht gekomen, want deze ploeg ontdekte een luisterrijke duiker - een soort sluisje wel te verstaan - waarin een enorme weelde van anemonen, broodspoon, mooie roodwiertjes, zeepokken, alikruiken, etc. etc. de wanden en het plafond mannetje aan mannetje bedekte. Hier waren de deelnemers - wel begrijpelijk - niet meer vandaan te slaan. Vanaf de duiker, welke water uit achter de dijk gelegen oesterputten op het wad loosde, liep een kniehoog diepe kreek door het slikkengebied naar het open water. Hier wemelde het van brakwatergrondels, steurkrabben, botjes, maar ook puitalen en botervissen werden bemachtigd. Het is wel jammer, dat in dit kleine gebiedje zo kort gewerkt kon worden. Daardoor werd er te veel te hooi en te gras verzameld en waargenomen. Juist dit duikertje en het omliggende gebied zijn al meer dan belangrijk genoeg om er een hele week rond te pionieren. Door één gebied eens aandachtig te bestuderen - als we dit grote angstaanjagende woord eens willen gebruiken - krijgen we een veel beter overzicht omtrent de samenstelling van zo'n levensgemeenschap en leren we de dieren op zich en in hun verhouding tot andere dieren veel beter kennen.

Ook de andere ploegen hadden zich niet onbetuigd gelaten en met volle bunnen, vangpotten etc. trok de karavaan van drie auto's met laaiend enthousiaste B.M.-ers weer terug naar de hoeve

Daar is de pret dan niet voorbij, maar begint hij eigenlijk pas goed, wanneer alle bunnen in de grote bak en kleinere observatie-aquaria worden geleegd. Doorlopend staan er groepjes deelnemers rond de bakken, zij kijken naar en praten over de rijke buit van de dag. Grote zeenaalden glijden statig over de bodem. Heremieten doen vrese-lijk druk, maar puitaal en botervis hebben de stilte tussen een paar mooi begroeide stenen opgezocht. "Geef een zeeaquarianer een pot met zeewater, stop er beesten in, ...en je hebt geen kind aan hem." Men komt eenvoudig niet uitgekoken. Vooral de beginners in het "vak" werden overweldigd door zo'n rijke collectie dieren, waarvan zij het bestaan nog niet kenden. Oude rotten vertelden over de dieren en menigeen is in dit kamp weer heel wat wijzer geworden. "Dat moesten de thuisblijvers nu eens kunnen zien. Wedden dat de de volgende kampen ook aanwezig zijn!" hoorde ik zo terloops opmerken. Nu, de spreker heeft groot gelijk.

's Avonds zou er gewerkt worden met de baklamp boven het water en het kruisnet eronder. De technische installatie bleek onvoldoende te zijn, terwijl ook de plaats waar gevist werd - bij eb bekeken - niet succesvol kon zijn. Dat doen we een volgende keer beter, mensen!

In het volgende nummer vertel ik U nog iets over 2e Pinksterdag.

Bob Entrop

Wanneer je zo ver van het zilte nat zit in het droge land, dan is het niet zo eenvoudig om zonder direct contact een zeewaterbak deskundig op peil te houden. Toen danook de melding van een Pinksterkamp in Ierseke op mijn bureau kwam te liggen, werd ik bij voorbaat wild enthousiast. Dit was de kans om meer te weten te komen en andere liefhebbers te spreken, waarbij je tevens de natuurlijke omgeving zou kunnen zien.

Om 13 uur dieselde een echtpaar hoopvol gestemd via Nijmegen naar Ierseke. Bij het station stonden Mevr. Entrop en de Heer v.d. Velde om ons te verwelkomen en zij brachten ons vlot naar de Hoeve Zweedijk, waar wij ons gauw installeerden. De rest van het gezelschap arriveerde vrij laat, zodat het program voor de avond iets opschoof. Een quarantainestation en een "zeer wetenschappelijk lab" werden ingericht. Bibberend stonden wij naar al die geleerdheid te kijken en dachten : wat droog bij al dat nat. Die geleerdheid viel wel mee hoor! Het was soms zelfs het tegendeel van droog, zeer sappig. De dames waren druk met koffie zetten en dra zaten we aan tafel om een deel van onze menage naar binnen te werken.

De Heer Entrop opende het kamp en vertelde ons later op de avond over hetgeen wij de komende dagen verwachten konden.

Na een goede nachtrust trokken we belast en beladen naar het Kanaal door Zuidbeveland. Daar werden onze visserscapaciteiten op de proef gesteld. Het resultaat was een rijke buit op de meest verschillende manieren gevangen...Balanceerkunst was voor een der mannen je van het, anderen gingen rondraaien met de brug, wierpen en passant een net over de leuning en dan maar trekken aan de kant. Balancerend op de kant drong een ieder zijn of haar neus boven de inhoud. Stekelbaarsjes werden bij scholen tegelijk gevangen en zo ging de morgen vrij snel om. Wat er allemaal uit de diepten werd opgehaald zal ik maar niet vertellen, dat zullen andere deelnemers per excursie doen. De zoonanbidsters kwamen ook aan hun trek en mengden haar enthousiasme met een poging om echt bruin te worden.

Na de lunch togen wij naar de oesterputten, waar wij uitzwermden voor diverse taken, waarvoor zich de avond te voren vrijwilligers hadden opgegeven. De zon, die 's morgens stralend was opgekomen, liet ons deze dag niet in de steek en zo zag men overal langzaam rood of bruin wordende gedaanten glibberend en wadend met speurende ogen hevig met netten rondscharrelen. De buit was niet gering, zodat 's avonds het bassin krioelde van allerlei soorten, waarboven steeds maar enthousiastelingen neusden, allemaal met het verlangen : dat zou wel eens wat voor mij zijn en wat zou ik dat graag mee willen hebben. "Inlander" niet buitengesloten.

Na de gezellige warme maaltijd in het dorp ging het weer zee- waarts in het donker om met behulp van een lamp en een kruisnet de dieren te slim af te zijn. Het idee was goed, maar de lamp en de

vangaten niet. Wel kon er veel "sappigs" gehoord worden.

Ietwat laat dook eenieder onder de wol met het gevolg, dat de volgende morgen, ondanks alle pogingen van de loeiende koeien, vooral het manlijk deel niet om 7 uur uit de dekens kroop.

In een vissersbootje met 2 volgbootjes aan een lijntje gingen wij die morgen proberen goede vangsten te maken. Zonoverstraald voeren wij rond en bekeken met argusogen het resultaat van een trek. Oesters! Slobberende leden deden de een likkebaarden en de ander gruwen. Veel heeft het niet opgeleverd, wel enkele door en door natte watergooiers; je begint met een limonadeflesje en je eindigt met een volle bun. En dan een dik touw om de schroef, wat ook weer het nodige avontuur opleverde. Toch was het erg gezellig en zongebruind kwamen wij weer in het kamp aan.

Na een portie brood naar binnen gewerkt te hebben, vloog iedereen al of niet met veel lust, op het opruimingswerk aan en in de loop van de middag zag de schuur er weer uit als toen wij er in trokken. Van de buit kreeg "inlander" een pracht collectie mee; hij werd door de vriendelijke gaste van de Heer v.d. Velde per auto naar het station gebracht. In de trein was het gloeiend heet en ondanks veel "wapperen" waren er bij aankomst toch enkele verliezen. Een volgende keer zal een blaasbalg het wapperen moeten vervangen.

Toen de volgende dag de bak op orde was gebracht, was het een lust voor het oog door de nieuwe aanwinsten. Dit kamp heeft mijn reeds groot enthousiasme op hoger peil gebracht, ik ben wat wijzer geworden en ik heb mij voorgenomen volgend jaar weer te gaan.

Stegeman

De "inlander" uit Eusebedé.

P.S. Reis je met een bun in een trein en ga je dan "wapperen", dan is succes verzekerd. Je zit beslist niet alleen en je hebt nog wat te praten ook.

We zijn erg laat.

De verschijning van Vita Marina is vertraagd gersakt door de vacaties van redactie en medewerkers. We moeten snel inlopen en daarvoor roep ik Uw medewerking in.

Voorzie de copiemap eens van een flinke inhoud.

Des te sneller kunnen dan de volgende nummers verschijnen.

De copyverzorging drukt dan niet op de schouders van enkelen.

Vriendelijk dank en de verontschuldigungen van

Uw redacteur.

GESTROOMLIJNDE HEREMIETKREEFTEN

Vraag je de mensen naar wetenswaardige voorvallen in hun aquaria, dan hoor je dat er eigenlijk niets bijzonders gebeurt. En is dat nu wel waar? Ik betwijfel het.

Het is mij juist zo vaak opgevallen, dat wanneer je voor je bak gaat zitten, er juist altijd wel iets bijzonders aan de hand is. Plotseling gebeurt er iets, dat je aandacht gespannen houdt, maar zo zelden wordt er meteen aan gedacht dat zo'n "simpele" waarneming in VITA MARINA thuishoort. Laten we toch vooral niet denken, dat iedereen er al alles van weet - of dat het eigenlijk te gewoon is om het aan de redactie te melden.

Hier volgt een klein voorbeeld, - zo'n simpel waarneminkje - : Heremietkreeften heeft iedereen natuurlijk in zijn aquarium of kent ze in ieder geval. Hij weet, dat ze onderling graag een knokpartijtje weggeven, waarbij ze als bokkers tegenover elkaar komen te staan elkaar plotseling in de haren (scharen!) vliegen, wat vaak één of beide partijen poten kost. Maar is de tegenstander te groot, dan wordt de angst voor de kracht van de tegenstander geuit door een dekkingspositie aan te nemen of door een vlucht. Die dekkingspositie bestaat hierin, dat de heremietkreeft, die eerst nog rustig voortkroop, plotseling zijn poten binnen het huisje trekt, waardoor het huisje op de bodem neerploft en de mondopening van het slakkenhuis tegen het zand afsluit. Na verloop van tijd waagt de heremietkreeft het, om eens voorzichtig poolhoogte te nemen. Heel schuchter wordt het huisje opgelicht en komen poten en ogen stukje voor stukje te voorschijn. Niet zodra merkt hij dat de tegenstander nog in de buurt is, of een nieuwe aanvalsbeweging uitvoert, of met een plof zakt het huisje weer naar beneden. Wordt het huisje omgerold, dan zien we dat de kreeft zich zo ver mogelijk in het huisje heeft teruggetrokken, de opening met schaar- en looppoten, die dicht aaneengesloten liggen, zo hecht mogelijk afsluitend. De tegenstander heeft dan weinig aangrijpingspunten.

Een andere methode om aan de tegenstander te ontsnappen is natuurlijk de vlucht. Achteruitlopend probeert de aangevallene te ontwijken. Volgt de tegenstander, dan zet de heremietkreeft het werkelijk op een rennen! Met volle kracht achteruit stuift hij weg. Deze vlucht zag ik laatst geheel onverwachts bij twee heremieten tegelijk. Zij aan zij, met een formidabele snelheid; de vier looppoten maakten enorme stappen achterwaarts. Het huisje werd van de bodem opgelicht door het oprichten van het weke achterlichaam. Maar het meest opvallend waren de twee schaarpoten, die kaarsrecht vooruit gestoken gehouden werden. Zij sleepten dus niet door het zand, maar waren in stroomlijnvorm gebracht. Het was een enig gezicht die twee op deze manier de benen te zien nemen. Een simpele waarneming, maar het leert ons toch weer iets over het gedrag van onze aquariumdieren.

In de maand September voornamelijk, plegen de mosdiertjes nieuwe kolonies te stichten. Hoe dit in zijn werk gaat hebben we in de vorige artikelen al uiteengezet. Hoe de kolonies eruit zullen zien is iets dat we tot het laatst hebben bewaard. Juist omdat dit voor ons veelal het belangrijkste is. Het blijkt nu, dat de verscheidenheid van vormen zo groot is, dat het voor de overzichtelijkheid verstandig zal zijn een (ruwe) indeling naar de hoofdvormen te maken. We komen dan zo tot onderscheiding van de volgende drie "hoofdverschijningsvormen" van mosdiertjes-kolonies:

- 1) Een dunne korst op een min of meer hard en stevig substraat.
- 2) Een dikkere gelatineuze massa, die het substraat overwoekert.
- 3) Een min of meer vertakte kolonie, die alleen een aanhechtingspunt nodig heeft en geen substraat en vorm en stevigheid te handhaven.

Van de laatste vorm wil ik noemen het Gladhoornwier (*Fiastrea foliacea*) en de Doorschijnende Zeevinger (*Alcyonidium gelatinosum* L.). De eerste lijkt veel op het kalkskelet van Iers mos (*Chondrus crispus*), een overbekend roodwiertje. Vandaar ook waarschijnlijk de onjuiste naam. De laatste lijkt in vorm wel wat op het sponswier (*Codium tomentosum*), is echter vuilwit tot vuiloranje van kleur en minder slank van vorm en niet zo sterk vertakt als het genoemde wier.

Van de tweede hoofdvorm noem ik alleen de Woekerende Zeevinger (*Alcyonidium parasiticum* Fleming). Deze *Alcyonidium* pleegt veelal diverse hydroïdpoliepenkolonies te overwoekeren. De Latijnse naam van deze Bryozoen geeft een onjuiste indruk van hun levenswijze, want voor zover mij bekend, parasiteert de kolonie niet op het substraat. De beroemde Doornsdium (*Alcyonium digitatum* L.) lijkt zeer veel op de genoemde Zeevingers, maar is er geen! De Doornsdium is een bijzondere vorm van een hydroïdpoliepenkolonie.

Van de eerste hoofdvorm is de groep der vliessceelpoliepen (*Leptreni-pora*) - de Nederlandse naam is weer onjuist, want het zijn geen poliepen - een mooi voorbeeld. We zullen allemaal wel eens een steen, schelp of stuk wier gevonden hebben, waarop een dun korstje van witte hevingraatachtige cellietjes zat, ongeveer een millimeter groot. Dat waren dan de sclerota van een dergelijke vliessceelpoliepenkolonie. Ieder cellietje bevatte dus weer een mosdiertje, maar dan een in nogal plat van vorm (zie tekening).

Tot slot wil ik nog wat gemakkelijker bereikbare literatuur noemen. In "Wat vind ik aan het strand?" van Dr. W. J. Rud'homme van Reine worden de afbeeldingen en veldtekeningen van 16 verschillende mosdiertjessorten gegeven, na een korte algemene inleiding. Voor ons is dit in het algemeen voldoende.

Een kleine determinerstabiel voor de verschillende vliessceelpoliepen van de hand van A. Bloklander kunt u vinden in het tijdschrift "Nieuwewereld" 1947, pag. 312.

Een goede verhandeling over bouw en levensverrichtingen van de mosdiertjes kunt U vinden in "Van dier en plant, water en land" door Aeos Hana; "Leerboek der bijzondere dierkunde" ond. red. v. Prof. Dr. J. E.W. Ihle en Prof. Dr H.F. Nierstrasz; "The Seashore" door Prof. C.M. Yonge en in "Animals without Backbones" door Ralph Buchsbaum.

In het algemeen nog het volgende: Dr Portielje zegt in zijn bekende album, dat er van de mosdiertjes in het aquarium niet veel plezier valt te beleven. Ze gaan dood of ze worden opgegeten door de vlokkige zeeoliek (*Asellia papillosa*). Nu wil het mij voorkomen dat, om ze goed in een aquarium te kunnen houden, we eerst op de hoogte moeten zijn van de eisen, die mosdiertjes stellen aan een goed levensmilieu. Het enige wat ik weet is dat Iris, holder en vooral suurotoefrijk water een belangrijke voorwaarde schijnt te zijn. Misschien behoeven ze ook nog een sterke stroming, want in Ierseke vond ik de meeste mosdiertjes in een duiker, waar het water (bruisend) kool, helder en snelstromend was.

Ik krijg echter niet de indruk dat men zich hier werkelijk met zorg op heeft toegelegd. Of is er in den lande misschien wel iemand die dit gedaan heeft? Anders, wie werpt zich hier eens op?

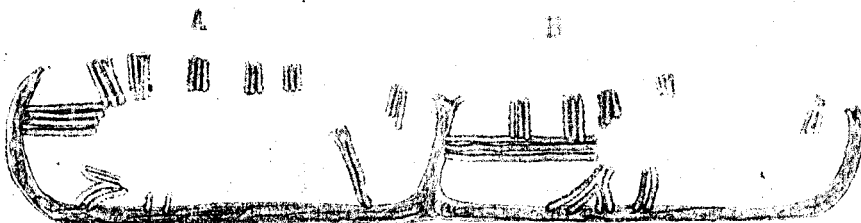
- x) X
 x) Substraat is een torn, waarvan we ons in BM in de toekomst meer zullen bedienen.
 Het is een deffig, maar makkelijk woord waarmee we de materialen en voorwerpen bedoelen, waarop dieren en wieren zich hebben vastgezet of bewegen.

(naar C.M. Yonge)

Membranipora membranacea
Rijne vlieddiertjes

A = ingetrokken   B = uitstaand

C = kolonie op stuk bruinwier

Dese boekenrubriek biedt met recht elk wat wils, want de onderwerpen zijn van zeer uiteenlopende aard. Daar is in de eerste plaats het verschonen

AQUARIUMVISSEN UIT AZIE EN AUSTRALIË door H. Meinken als deel 10 van het Handboek voor de Aquariumliefhebber, Uitgave Hollandia te Baarn. Deze aflevering bespreekt de vissen, die behoren tot de orde der Cypriniformes. In opzet is dit boek gelijk aan de reeds in deze reeks verschenen delen over vissen uit een bepaald gebied. Naast de naam, bijzonderheden over de auteur en verspreidingsgebied worden uiterlijke kenmerken en andere biologische bijzonderheden per vis opgegeven. Rijk met zwart-wit tekeningen en foto verlicht. Weer een goed handboek voor de liefhebbers. Prijs Losse delen f 6,75 Serieprijis f 5,90.

Van geheel andere aard is het boek :

DAS WISSENSCHAFTLICHE ZEICHNEN IN DER BIOLOGIE UND MEDIZIN door Prof. Dr. Willi Kuhl. Enige tijd geleden bespraken wij het boekje Das Wissenschaftliche Tierbild door Dr. W. Schäfer, waarin de schrijver wees op de waarde van verantwoorde biologische afbeeldingen. Ieder, die zich uit liefhebberij of uit hoofde van zijn studie het goed hanteren van de tekenstift wil eigen maken, kan over de techniek van deze afbeeldingen, dus het zuivere tekenwerk, uit Kuhls werk veel opsteken. Het geeft praktische methoden, duidelijk en met instructieve illustraties. Laat iedere natuurliefhebber dit boek eens doorwerken. Er is niets prettiger, dan waarnemingen in tekst en beeld vast te leggen; maar dan op een manier, die in de wetenschappelijke wereld gewaardeerd wordt en de toets der critiek kan doorstaan. Verlag Waldemar Kramer Frankfurt a.M. Prijs D.M. 9,50.

DAS MEER-AQUARIUM in seiner Erstellung und Haltung, door Walter Rotherhausler. Deze brochure van mijn collega-voorzitter van de Zwitserse Aquarianers heb ik met spanning afgewacht, hopende, dat zij een uitvoerige handleiding zou zijn. Helaas is zij dit niet geworden; kon het vermoedelijk ook niet worden, omdat de stof te veel in het kleine karakter van de brochure geperst moest worden. Het is kennelijk afgestemd op de aquarianer, die ver van de kust woont, want vooral de holtedieren in de vorm van de zee-anemonen (vrnl. Midd. Zee) worden min of meer uitvoerig besproken. Daar op ons gebied als handleiding nog niet veel te krijgen is, is ook dit boekje een plaats op de boekenplank waard. Typografisch is het geen hoogvlieger (slechte tekeningetjes), maar laten we dit op de koop toe nemen. We leren er altijd weer wat uit. Prijs D.M. 2,90

Juist bij het ter perse gaan van dit nummer ontvingen wij het boek Das See-Aquarium van Sebastiaan Mülleger, dat in het volgend nummer besproken zal worden.